

biologicznej w przyrodzie. Popularyzacja zasad ochrony przyrody wśród młodzieży prowadzona jest w ramach akcji społecznej, z inicjatywy i pod nadzorem Komisji Ochrony Pomników Przyrody przez Organizację Pionierów i nauczycieli szkół podstawowych. Wygłaszają oni specjalnie dla uczniów wykłady z zakresu ochrony przyrody ilustrowane często filmami a także organizują wycieczki młodzieży do rezerwatów i pomników natury.

Dużym osiągnięciem w Rumunii jest zatwierdzony już projekt wprowadzenia ochrony przyrody jako osobnego przedmiotu na wydziałach nauk przyrodniczych uniwersytetów w Bukareszcie, Cluj i w Jassach. Zasady ochrony przyrody będą wykładane, począwszy od roku 1961/62, w wymiarze 30 godzin przez pierwsze sześć miesięcy każdego roku szkolnego.

Alina Kwiatkowska

Jeszcze o ochronie przyrody w Turcji

La terre est notre capital (Ziemia jest naszym kapitałem) — jest to podręcznik dla nauczycieli szkół podstawowych obejmujący wiadomości z zakresu ochrony przyrody i jej zasobów. Treść jego jest dostosowana do warunków i potrzeb uświadamiania i nauczania ochrony przyrody w Turcji. Podręcznik wydany został przez Międzynarodową Unię Ochrony Przyrody i Jej Zasobów przy pomocy FAO, dzięki współpracy z Unią Tureckiej Komisji Narodowej dla UNESCO oraz Służby Technicznej Państwa Tureckiego.

Zniszczenie przez człowieka środowiska przyrodniczego stało się zjawiskiem typowym dla obszarów śródziemnomorskich. Dzisiaj obserwujemy w tych krajach groźne skutki niewłaściwej i długotrwałej gospodarki człowieka¹. Zmiana sposobów użytkowania podstawowych bogactw naturalnych, jakimi są woda i gleba, wymaga w Turcji szerokiej akcji uświadamiającej. W tym celu został wydany wspomniany podręcznik. W chwili obecnej rozwój nowoczesnych metod popularyzacji i wiedzy wśród dorosłych natrafia w Turcji na duże trudności. W związku z tym w pierwszym etapie postanowiono zwrócić główną uwagę na odpowiednie kształcenie młodzieży i wychowanie jej w duchu ochrony przyrody.

Podręcznik zatytułowany *Ziemia jest naszym kapitałem* wydany został w formie skryptu zawierającego 76 stron tekstu, spis fotografii, filmów i rysunków. Na ostatnich stronach książki przykładowo zamieszczono kilka rysunków obrazujących pewne procesy przyrodnicze (np. obieg wody w przyrodzie).

Skrypt posiada sześć rozdziałów. W krótkim wstępie omówiono znaczenie ochrony przyrody i jej zasobów dla gospodarki państwa tureckiego oraz cel wydania podręcznika. Rozdział drugi poświęcony jest zasadniczemu składnikowi przyrody — wodzie. Przedstawiono w nim cykl obiegu wody w przyrodzie, stosunki wodne w różnych regionach klimatycznych Turcji, sposoby ujęcia i użytkowania wody na obszarach środkowego Wschodu, następnie przyczyny i skutki powodzi. Jak wynika z zamieszczonych danych powodzie wyrządzają olbrzymie szkody w gospodarce rolnej w Turcji.

¹ Por.: J. I. D. Z prac na polu ochrony przyrody w Turcji. *Chronmy Przyr.* oicz. Z. 3/1959 s. 49 oraz M. Drzał, *Ochrona przyrody w Turcji*. Tamże Z. 3/1960 s. 55—56. W notatkach tych znajdzie czytelnik wiadomości o procesach niszczenia przyrody i jej zasobów w Turcji oraz o powstającym tam ruchu ochraniarskim.

Następny rozdział dotyczy zagadnienia erozji gleby i jej skutków, które obserwować można na całym obszarze Turcji. Obecnie 85% powierzchni państwa jest dotknięte tą klęską. Przyczyny jej są zawsze te same: wycinanie lasów, pożary, zaorywanie pól nie nadających się pod uprawę, a przede wszystkim pasterstwo.

W obszernym i bardzo zajmującym rozdziale czwartym zostały omówione trzy typy środowisk przyrodniczych — las, łąka i pole uprawne, z uwagi na znaczenie szaty roślinnej dla walki z erozją oraz przyczyny i skutki niszczenia przyrody. Cytowane liczne przykłady i dane statystyczne przedstawiają Turcję jako kraj posiadający już tylko resztki jej bogatej roślinności. Duże spustoszenia w ciągu lat wyrządzono również wśród fauny (rozdział V). Potrzeba ochrony ptaków (zwłaszcza gatunków żywiących się szkodnikami) oraz rzadkich już na terenie Turcji niektórych ssaków, np. danieli i lampartów, stało się obecnie nagłą koniecznością.

Ostatni i najdłuższy rozdział książki jest odpowiedzią na pytanie postawione w tytule: Co należy czynić? Wyjaśniono tutaj metody skutecznej walki z erozją gleby, sposoby właściwego zalesiania, nawadniania gruntów oraz użytkowania wody i gleby.

Zofia Alexandrowiczowa

Obecny stan ochrony nosorożca indyjskiego

Nosorożec indyjski *Rhinoceros unicornis* jest jednym z gatunków, które znalazły się na liście zwierząt zagrożonych wymarciem, sporządzonej przez specjalną komisję Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody i Jej Zasobów. Najniższą liczebność tego nosorożca zanotowano na początku XX stulecia; w roku 1904 w Bengalu i Assamie, na terenach rezerwatu Kaziranga (Kaziranga Wild Life Sanctuary) utworzonego w roku 1908 żyło jedynie 12 okazów.

W roku 1958 naliczono już około 800 nosorożców indyjskich. Z liczby tej około 400 okazów przebywało na obszarze Indii, a drugie tyle żyło w Nepalu, głównie w dorzeczu rzeki Rapti. Ilość nosorożców występujących w Indiach jest dość dokładnie znana, głównie dzięki zainteresowaniu rządu indyjskiego tą sprawą, wyrażającemu się finansowaniem prac prowadzonych przez wybitnego znawcę życia i obyczajów nosorożców, E. P. G e e'g o.

Obecnie z 400 nosorożców indyjskich w Indiach, 350 żyje w Assamie (m. i. 250 w rezerwacie Kaziranga), 48 w Bengalu i 2 w Bucharze. Te ostatnie przeszły prawdopodobnie z Nepalu. W Nepalu obszar zajmowany przez nosorożce nie przekracza 127 tysięcy ha, a ich liczebność znana jest jedynie w dużym przybliżeniu i oceniana na około 400 okazów. We wrześniu 1958 roku nadeszła alarmująca wiadomość z Katmandu, jakoby żyło tam tylko 35 nosorożców. Reszta miała być wybita przez kłusowników. Był to alarm fałszywy, faktem jednak jest, że z ręki kłusowników padło tam ostatnio wiele z tych rzadkich zwierząt, z czego większa część złapana została w „wilcze doły”.

Komisja Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody i Jej Zasobów zajmująca się sprawami ochrony ginących gatunków, wydelegowała E. P. G e e'g o do Nepalu celem przeprowadzenia badań nad stanem liczebnym i rozmieszczeniem nosorożca indyjskiego, ze szczególnym uwzględnieniem możliwości dalszej, skuteczniejszej jego ochrony. Inspekcja dokonana przez G e e'g o wykazała, że nosorożec indyjski nie jest gatunkiem licznym i że zasięg jego występowania stale się zmniejsza.